

ЖЫЦЦЕ БЕЛАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня,
Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня,
апрача святачных дзён. Адміністр. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты
2 зл. Для заграўніцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не
вяртаюцца. Аплата надрукованага за-
лежыць ад Рэдакцыі.
Цана аб'екстак: перал гэстам 25
грош., сярэд тэксту 20 грош. і на 4
стр. 15 гр., за ралок пэтыту ў 1 шп.

№ 12.

Вільня, Субота, 17-га кастрычніка 1925 г.

Год I.

Два шляхі.

Даўно мінулі на сьвеце тыя часы, калі два сумежныя народы маглі дружнасьць ці біцца між сабою, і нікому больш да гэтага ня было ніякага дзела. Цяпер, што-б „вольны і суверэнны“ народ і яго суседзі ні рабілі, да ўсяго гэтага напэўна ўмяшаюцца ўсе дзяржавы—калі ня сьвету, дык прынамся Эўропы.

Больш таго: аб існаваньні паасобных дзяржаваў, аб зьніштажэньні старых і будаваньні новых—аб усім гэтым пастанаўляюць не народы, якія ў іх жывуць, а міжнародавы „канцэрт“ найвялікшых і найдужэйшых гаспадарстваў.

Не далёка шукаючы, возьмем хаця-бы прыклад Польшчы.

У пачатку сусьветнае вайны ані Расея, ані Францыя або Англія і ня думалі аб тым, каб стварыць незалежнае польскае гаспадарства. Іх думкі аб Польшчы не сягалі далей аўтаноміі Польшчы ў межах Расейскае імперыі... Але вось, калі Нямецчына першая абвясціла незалежнасьць Польшчы, дык па гэтым шляху пайшла і „Антанта“. Дзяржавы „Антанты“, пабіўшыя Нямецчыну, але ўсё-ж не перастаўшыя баяцца яе, надумаліся выкарыстаць новаствораную Польшчу, як свайго жандара на Усходзе, які-б у патрэбе памог бы ім „усьмірыць“ Нямецчыну, калі-б тая „збунтавалася“, а да таго-ж мець руку і проці бальшавіцкае Расеі, якой так баяцца буржуазныя дзяржавы Захаду. І вось за Польшчай быў прызнаны вьлізарны абшар—удвая большы, чым уся заселеная палякамі зямля.

Час ішоў. Жыцьцё разьвеела шмат розных тэарэтычных меркаваньняў і спадзяваньняў. І ўрэшце на нашых вачох сталася тое, што дзяржавы-пераможцы пераканаліся ў немагчымасьці трымаць вечна пабітую Нямецчыну ў палажэньні нейкага арыштанта. Пераканаліся, што ня можа быць гутаркі аб адбудове зруйнаванага вайной эканамічнага жыцьця Эўропы, калі гэтая Эўропа будзе прадстаўляць як-быццам ваенны лагер, кожную мінуту гатовы да вайны. Пераканаліся такжа, што бяз учасьця пабітае Нямецчыны адбудаваць эканамічнае жыцьцё Эўропы і іх самых—немагчыма. І вось мы бачым, што—на запысы „Антанты“—нямецкія прадстаўнікі заселі за адзін стол з прадстаўнікамі Францыі і Англіі, каб супольна, як роўныя з роўнымі, радзіць аб лёсах Эўропы... Там—на канфэрэнцыі ў Лёкарно—Нямецчына перастала быць арыштантам!

А раз няма арыштанта, дык на што жандар?

Вось, зьмена адноснаў дзяржаў-пераможцаў да пераможанае Нямецчыны зьмяніла адначасна і аўтаматычна адносіны „Антанты“ да Польшчы. За квадратным сталом, за якім заселі Брыян і Чэмбэрлен з Лютэрам і Штрэзэманам, вырашаюцца ня толькі справы Англіі, Францыі і Нямецчыны, але і лёс Польшчы—бяз учасьця Польшчы...

У міжнародавым жыцьці ёсьць дзьве сілы, якія хочуць кіраваць гэтым жыцьцём і вядуць між сабой непрымірную барацьбу. Гэта—буржуазія і працоўныя.

Ідэалам буржуазіі вялікіх дзяржаў зьяўляецца такі лад на сьвеце, пры якім яны—дзяржаўныя волаты—маглі-бы згодна падзяліць між сабою панаваньне над слабейшымі гаспадарствамі і народамі, забясьпечваючы сваёй буржуазіі магчымасьць эксплёатацыі ня толькі „сваіх“ працоўных, але і працоўных гэтых малых і слабых народаў. Да гэтага ім-

кнуцца, як бачым, Англія, Францыя і Нямецчына.

Наадварот, працоўныя ўсіх краёў і народаў імкнуцца да аб'яднаньня сваіх сіл дзеля барацьбы з буржуазіяй—„радзімай“ і чужой, дзеля барацьбы з усялякім гвалтам і панаваньнем народаў над народамі. На сваіх штандарах яны не дарма напісалі: „Працавітая бедната ўсіх краёў, злучайся!“

Паскольку падставы саюзу буржуазіі зьяўляюцца нястойкімі і зьменнымі, як гэта паказалі апошнія выпадкі ў міжнародавой палітыцы, пастольку падставы аб'яднаньня працоўных усяго сьвету зьяўляюцца цвёрдымі і непарушнымі, бо вынікаюць з супольнага ўсім народам імкненьня да волі.

Польшча, у якой сілу працоўных зламаў п. Пілсудскі, адаўшы ўсё дзяржаўнае будаўніцтва ў рукі буржуазіі, зусім натуральна пайшла па шляху першага, спадзяючыся, што вялікія дзяржаўныя волаты заўсёды будуць зацікаўлены яе існаваньнем. Як бачым, шлях гэты завёў яе ў тупік, выхаду з якога ніхто ня бачыць...

Надовячы эндэцкая „Gazeta Poranna Warszawska“ ў перадавіцы сваёй адзначала, што ў сувязі з пачуцьцём бязвыхаднасьці палажэньня Польшчы людзі пачынаюць шукаць такое сільнае адзінкі, якая магла-бы ўзяць адказнасьць на сябе і перастроіць жыцьцё і ўсю дзяржаўную будоўлю Польшчы на нейкіх новых падставах. Газета кажа, што называюць імя п. Язэпа Пілсудскага. Але ніякая адзінка, хоць-бы найдужэйшая, тут нічога не парадзе,—тым балей той, хто зьявіўся першай прычынай сучаснага тупіка, у які зайшла Польшча.

З тупіка гэтага можа Польшчу вывясці толькі адно: уваход Польшчы не ў буржуазны міжнародавы „канцэрт“, які яе ўжо прадаў, а ў „канцэрт“ працоўных усіх краёў і народаў.

Беларусь, якую міжнародавая буржуазія на Вэрсальскай канфэрэнцыі засудзіла на сьмерць, будуюцца толькі дзякуючы перамозе на Усходзе працоўных масаў. На гэтым толькі шляху можа забясьпечыць сябе і Польшча, прадавая французскай і англіскай буржуазіяй—буржуазіі Нямецчыны.

На гэтым—і толькі на гэтым шляху могуць зыйсьціся і пагадзіцца і інтарэсы беларусаў і палякоў, сяньня такія розныя.

Але гэта магчыма толькі тады, калі зьдзеісьніцца непаліпэсаўску лэзунг, напісаны на загалоўку пэпэсаўскай газеты „Robotnik“: „Niech żyje rząd robotniczo-włociański“...

Польская справа у Лёкарно.

Як мы і прадбачылі, для п. Скішынскага (як і для п. Бэнэша) не знайшлося месца за тым спецыяльна абсталяваным Брыянам—для роўнасьці ўсіх сяброў Канфэрэнцыі—квадратным сталом, за якім адбываюцца ў Лёкарно агульныя паседжаньні апошняй... Не знайшлося папросту дзеля таго, што немцы рашуча адмовіліся дапусьціць Польшчу да разважаньняў над „Заходнім Пактам“, а з другога боку ня менш рашуча адмовіліся паставіць у праграму гэтых разважаньняў—справу „Усходняга Пакту“. Дык відаць ужо з усяго—Канфэрэнцыя абмяжуецца гэтым Заходнім „пактам“, які падпішуць толькі 5 дзяржаў—сяброў Канфэрэнцыі. Што датычыць усіх тых „гутарак“, якія вядуць п.п. Скішынскі і Бэнэш з п.п. Штрэзэманам і Лютэрам, з аднаго боку, і з п.п. Брыянам і Чэмбэрленам, з другога, дык, як салодка для польскага гонару піша з Лёкарно нам „ПАТ“, гэтыя размовы зьяўляюцца „далейшым працягам Канфэрэнцыі“... „Далейшым“, відаць, перад усім... ад стала, за якім сядзяць яе запраўдныя сябры...

Цікава, што, ня глядзячы на ўвесь дыпляматычны націск на нямецкую дэлегацыю, яна папросту не хацела даваць эўстронацца з польскай...

Ці толькі урадавы крызіс?

Мы пісалі ў апошнім нумары нашае газэты, што адклад паседжаньняў Сойму толькі адцягнуў амаль ня пэўны ўжо ўладак кабінэту Грабскага. Запраўды-ж, няма клібу ў Сойме, які-б ня лічыўся з гэтай больш чым магчымасьцяй. Але з польскіх газэт, ды прытым найбольш блізкіх да ўлады, відаць, што справа можа ня скончыцца на крызісе ўраду, але крызіс можа пайсьці шмат далей, ці—вышэй.

Справа ў тым, што п. Грабскі—не парлямэнцкі прэм'ер, гэта значыць: ня выбраны большасцяй Сойму, а—назначаны, як „муж даверыя“, асабіста п. Прэзыдэнтам Войцеховскім. Гэткім чынам—праваў п. Грабскага ў Сойме зьявіўся-б пасярэднім выражэньнем пэўнага недаверыя і яго высокаму пратэктару, якому Сойм і даў юрыдычна—дзеля фактычнага выкананьня праз урад Грабскага—вельмі шырокія паўнамоцтвы. І польскія газэты цяпер прыпамінаюць, што яшчэ тады п. Прэзыдэнт выразна заявіў, што, калі санацыйная акцыя ўраду п. Грабскага ня ўдасца, дык ён падасца ў адстаўку разам з няўдалым прэм'ерам, бо гэта „ўрад Прэзыдэнта Рэспублікі“.

І запраўды—у часе апошніх візыты п. Грабскага ў п. Прэзыдэнта, апошні выразна заявіў, што пагражае ня толькі ўрадавы крызіс, але і агульна-дзяржаўны (прэзыдэнцкі), бо ў выніку паступаньня Сойму магчыма і адстаўка прэзыдэнта.

Так піша польская прэса. Цікава, побач з гэтым, параўнаваць тую трывогу, якая ўзьялася ў эндэцкай прэсе ў зьвязку з пушчанымі чуткамі, быццам—падчас гэтай унутранай эўвірухі, ды спадзяванага „шантажу“ і „гандлю“ польскім дабром у Лёкарно—„пэўныя кругі“ рыхтуюцца да „перавароту“, і на чале быццам мае стаць... Язэп Пілсудскі!

Чым скончацца ўсе гэтыя страхі, хутка пабачым, бо канфэрэнцыя ў Лёкарно ўжо скончана—без перашкоды з боку Польскага Сойму!..

Першае спатканьне п. Скішынскага з п. Штрэзэманам, наладжанае п. Брыянам, так і не ўдалося: самаход, на якім ехаў да п. Скішынскага пан Штрэзэман, раптам „папсаваўся“... і паправіўся толькі тады, калі... павярнуў да п. Бэнэша, да якога п. Штрэзэман неяк ужо там даехаў такі...

Гэткім чынам усе тыя моцныя „прамовы“, ды і уся тая хітрая „дыпляматычная праца“, дзеля якой прышчынена праца Польскага Парлямэнту, здаецца, прапалі дарма...

Як-жа вырашана ўрэшце справа Заходняга пакту?

Карэспандэнт англіскай газэты „Таймс“ („Час“) піша ясна, што Англія лічыла найважнейшым, каб Нямецчына ўвайшла ў склад Лігі, дык за гэта... Францыя за сябе і... за Польшчу адраклася ад усялякай сувязі „заходніх спраў з усходнімі“,—і § 11 праекту, у якім гаварылася аб гарантаньні Францыяй усходніх разьмеччых умоваў (Польшчы і Чэха-Славакіі з Нямецчынай), быў папросту выкінуты з Пакту... Замест гэтага § 11 французскі ўрад прыдаў да Пакту бочную сваю заяву аб тым, што Францыя будзе бараніць гэтыя дагаворы, як саюзнік Польшчы і Чэха-Славакіі...

З другога боку, „саюзнікі“ згадзіліся на тое, што нямецкая дэлегацыя, прыняўшы § 7 аб уваходзе Нямецчыны ў склад Лігі, засьцерагла ў асобнай дэкларацыі, што яна не прызнае абавязку прымаць учасьце ў тых „ваенных і эканамічных санкцыях“ (прымусовых мерах проці вінавайцаў будучай вайны), якія прадугледжаны ў § 16 Статуту Лігі. Гэтая дэкларацыя, зразумела, зараз-жа адчыняе для Нямецчыны магчымасьць дабаўца ў Радзе Лігі перагляду „тых пастановаў Вэрсальскага Трактату, якія ня могуць быць ажыццэўнымі“—як гэта выразна прадбачана ў § 19 Статуту Лігі, перад усім—сваіх усходніх граніц.

Такі палітычны зьмест Заходняга Пакту. Яго міжнародаво-юрыдычны зьмест—у тым, што, гарантуючы бясспрэчную ўжо французска і бельгійска-нямецкую граніцу, усе 5 дзяржаваў пастанаўлі ўсе спорныя справы паміж сабою аддаваць разьмеччаму суду: палітычныя—Лізе Народаў, юрыдычныя—Міжнародавому Трыбуналу ў Гаазе.

Правадыры англіскай і французскай дэлегацыі, быццам вельмі прыхільна да Польшчы, кажуць, што вялікае значэньне гэтага Заходняга пакту зьяўляецца ў тым, што ён мае быць узорам для Усходняга пакту аб такім-жа разьмеччым судзе па ўсім справам, як юрыдычным, так і палітычным, між Нямецчынай і яе ўсходнімі сусе-

дзямі. Тады запраўды-ж будзе ўжо загарантаваны мір... Аднаго толькі трэба, кажучы згодна нямецкай, англійскай... дый чыста французскай прэсы, дзеля таго каб Усходні пакт зрабіць зусім падобным да Заходняга: трэба зрабіць бяспорнымі і бяспрэчнымі граніцы на ўсходзе... Як толькі гэта будзе так ці інакш зроблена, тады Усходні пакт будзе зусім такім самым „гаранцыйным“ і арбітражным, як і Заходні. І вось такі аўтарытэтны орган польскай палітычнай думкі, як „Slowo Polskie“ (самога Ст. Грабскага), зусім графічна піша, што „навет вучань гімназіі“, а ня толькі польскі дзяржаўнік зразумее, што немцы адлажылі справу Усходняга Пакту, каб мець час—так ці інакш—але фармальна праз Лігу Народаў, матэрыяльна-ж—праз „тасаваньне акту сілы“,—зрабіць сваі заходнія граніцы—зусім падобнымі, па сваёй бяспрэчнасьці, да заходніх...

Што гэта магчыма фармальна, аб тым выразна кажа арт. 19 Статуту Лігі, у Радзе якой прыгатоўлена вельмі ўплывовае месца для Нямецкыня побач з Англіяй... *).

Што гэта магчыма фактычна, аб гэтым кажа... хадзя б адзін з найважнейшых французскіх публіцыстаў, які зусім шчыра і дасьціпна кажа, што „ня выбраны яшчэ такі французскі парламант, які б зацьвардзіў агульную мабільнасьць, каб памагчы палякам ці чэхам“...—Дык „Брыян разам з Лютэрам, якія спораць аб § 16, павінны, як аўгуры, паціху сьмяяцца, глядзячы адзін аднаму ў вочы“...

Практычна ўся справа „забясьпекі“ міру выглядае гэтак: калі немцы, з дазволу Лігі, забяруць назад Данцыгскі калідор і Сьлёнск, дык гэта ж зусім ня будзе пагвалчэньне міру, але толькі—выкананьне пастанова Лігі.

А вось калі Польшча на гэта адкажа вайной, (а інакш яна, можа, і не павінна зрабіць, бо гэта загадка гонар суверэнай дзяржавы), — тады, о тады Польшча—на точнай падставе духу і літэры таго-ж самага § 16, які так бароніць „польская дэлегацыя“ ў Лёкарно,—будзе прызнана „ipso facto“ „напасынікам“, і ўсе прадбачанья ў гэтым § „санкцыі“ будуць скіраваны ўжо проці яе, а не Нямецкыня...

Важнейшыя здарэньні. У Польшчы.

„Шукае новых рынкаў“...

„Ворагі“ і „войны“ навакол Польшчы растуць, як грыбы.—Эканамічная вайна з Нямецкыняй забівае польскі золты. Перагаворы аб узнаўленьні тарговых зносінаў між Польшчай і Нямецкыняй быццам маюць распачацца, але толькі што прадстаўнік нямецкай дэлегацыі заявіў, што ўдача іх вельмі сумліўная, бо „Польшча ратуе толькі сваё баянсьце,—дык хоча толькі вывазіць, але ўвозіць нічога не дазваляе“. Каму-ж такі „дагавор“ патрэбны? І вось, страціўшы нямецкі рынак, Польшча кінулася шукаць іншых, каб ратаваць свой вываз. Але—каму-ж карыся толькі купляць у Польшчы, нічога ей не прадаючы, як гэтага дамагаецца Грабскі, абмяжоўваючы ўвоз у Польшчы ўсіх тавараў? Толькі што Чэха-Славакія, на якую так разлічаў Грабскі для вывазу польскага вугалля, адмовілася яго пуськаць у край, замяніўшы другім, нават даражэйшым.—І ўсё-з прычыны забароны ўвозу ў Польшчу чэшскіх тавараў.—А цяпер тое-ж зрабіла і ня менш прыязная да Польшчы Латвія.

Тарговы абмен з Латвіяй быў вельмі выгадны для Польшчы. У 1924 годзе, напрыклад, польскі вываз у Латвію дасягаў 3 мільёнаў злот., тады, як увоз з Латвіі не даходзіў нават дзесятай часткі гэтай сумы. А калі Грабскі „назначыў“ для латвійскага ўвозу ня больш 50.000 злот., дык латвійскі ўрад адказаў папросту зачыненнем граніцы для польскага ўвозу да сябе.

Вось, што значыць чыста „матэматычна-паліцэйскімі“ мерамі рабіць добрыя тарговы баянсьце...

Так п. Грабскі „шукаюць новых рынкаў“ — замест страчанага нямецкага... — Як быццам хто „дзеля прыязні“—сабе на шкоду — захоча ратаваць польскі баянсьце! Трэба-ж варэцьце зразумець, што закон эканамічнага сужыцца — быць карысным другім. Інакш не патрапіш нават быць карысным сабе самому...

Узрост дарагоўлі.

За першыя 7 месяцаў гэтага году гуртовныя цэны ў Польшчы ўзрасьлі на 9,1 працэнтаў (амаль не на адну дзесятую частку). У дробным гандлю, а перад усім у крамах па мястэчках і вёсках, дык і значна больш.

„Пратэст літэратараў“ і—запраўднае жыцьцё.

Філісафы кажучы, што часам вельмі цяжка адрозьніць простую пасьледавальнасьць двух зьявішчаў ад прычынай сувязі паміж імі. Дык ці ня дзіўна, што — толькі што адгучэлі пекным рэзанансам па ўсёй Эўропе талентныя словы шляхотнага абурэньня з боку „сьветачаў польскай літэратуры“ проці дапраўды-ж агіднай „напасыні“ іх французскіх калегаў на гуманную польскую адміністрацыю і паліцыю—за быццам тасаваны імі ў

*) § 19 Стат. Лігі кажа, што ліга „можа ад часу да часу заклікаць сваіх сяброў да перагляду трактатаў, якія немагчымы ўжо да ажыццяўленьня, а таксама да перагляду таго міжнароднага палажэньня, далейшае трываньне якога пагражае сусьветнаму міру“...

Спорка паміж Соймам і Сэнатам за „зямельную рэформу“.

Ужо некалькі дзён, як Сэнат скончыў разгляд і „папраўляньне“ прайшоўшага праз Сойм урадавага праекту аб „зямельнай рэформе“. А толькі што спецыяльная камісія Сойму закончыла разгляд усіх „паправак“, якія Сэнат зрабіў у законапраекце.

Мы ня будзем падрабязна разглядаць, што зрабіў Сэнат з соймавым тэкстам праекту. Ясна, што Сэнат яшчэ шмат „палепшыў“ на карысьць абшарнікаў і без таго забойчы для сялянства, а перад усім для сялянства няпольскага—на „Крэсах“, „закон аб парцэляцы і асадніцтве“, якім ён выйшаў з Сойму. Польскі Сэнат лічыць сябе „абаронцам падставаў правапапрак“, і абаронцам канстытуцыі, а перад усім — „зямельнага фундамэнту дзяржавы“, дык без цэрамоні выкінуў з соймавага праекту ўсё, што, хістаючы гэты „фундамент“, адначасна „нарушае Канстытуцыю“.

Сьпярша Сэнат вельмі значна павялічыў колькасьць зямлі, якая павінна быць пакінута абшарнікам: з 60 гектараў у прамысловых раёнах і 180 гектараў у рэшце краю, прынятых Соймам, — Сэнат падняў іх да 180 для прамысл. раёнаў і 300 гэкт. для ўсёй каранной Польшчы, а для „ўсходніх Крэсаў“ дык навет да 400 гектараў (папраўка нашага віленскага сэнатара Кшыжанюўскага). Значэньне гэтай „папраўкі“ Сэнату ў тым, што яна адным махам зьмяншае прынятую Соймам лічбу ўсіх падлягаючых парцэляцы маёнткаў на 3.000, гэта значыць на 40 проц., а колькасьць усёй назначанай на „рэформу“ зямлі—на 800.000 гектараў, ці акурат на цэлую траціну. Але ўканцы й сам Сэнат зьняў гэтыя папраўкі, пакінуўшы толькі максімум 400 гэкт. для „Крэсаў“.

Далей Сэнат значна абмежаваў тую „дыктатуру міністра зямельных рэформ“, якую ў урадавым праекце пакінуў Сойм. Сэнат зрабіў так, што на „дыктатуру“ міністра можна скардзіцца Радзе Міністраў, а здаецца, і — ў Адміністрацыйны Трыбунал, які, зразумела, патрапіць зьвязаць па руках і па нагах усю „рэвалюцыйнасьць“ навет пьстоўскага міністра!

Але галоўнае, што ўдалося зрабіць абшарнікам у Сэнате, гэта тое, што за адбіранья маёнтку ўрад будзе плаціць ня выключна спецыяльна выпушчанымі аблігацыямі (вэксалямі ці білетамі асобнага дзяржаўнага банку), але значную частку гатоўкай.

Апрача гэтых галоўных, Сэнат зрабіў шмат драбнейшых паправак—усё, каб чым больш затармазіць адабраньне зямлі ад абшарнікаў.

Польшчы „белы тэрор“, — як пачалася, быццам у адказ на гэта,—запраўная эпідэмія бунтаў і. адпаведных расправаў у польскіх вострагах... Пачалася эпідэмія бунтаў у вялікай турме „Сьвятога Крыжа“ (!) каля Любліна; бунт, задушаны даною некалькіх ахвяраў. Пасьля выбухла „паўстаньне“ арыштантаў у Ломжынскай турме... А цяпер „паўстанчы рух“ з Кароны перакінуўся ў Галіччыну: у Перамышлі 8 кастрычніка арыштантаў, нарабіўшы барыкадаў і запаліўшы матрацы, прабавалі за гэтай „дымовой завесай“ перайсьці ў атаку проці варты і ўцячы. Перамога асталася, як і ўсюды, за „ўрадавай арміяй“.

Што выклікала беспасярэдня гэтыя бунты, дзякка сказаць: ці абурэньне арыштантаў на.. шляхотны „пратэст“ польскіх пісьменьнікаў; ці, мо' наадварот, — сардэчная ўдзячнасьць тым самым польскім пісьменьнікам з боку востражнай адміністрацыі, вярнуўшай сабе ізноў усю тую „душэўную раўнавагу“, якую, мо' троха захістаў паўторна раздаўшыся на ўвесь сьвет—ілжывы пратэст французскіх пісьменьнікаў...

Заграніцай.

Кангрэс нацыянальных меншасьцяў.

На распачатым 15 г. м. кангрэсе прадстаўнікоў нацыянальных меншасьцяў у Жэневе прымаюць учасьце 30 нацыянальных групаў з 14 дзяржаў. Дэлегацы ўсе разам прадстаўляюць каля 30 мільёнаў розных народаў, парэзаных на кавалкі ножнічкамі няўдалых „вэрсальскіх краўцоў“.

Дагэтуль зьявіліся дэлегацыі: беларусаў (п. Ярэміч), украінцаў, палякоў, немцаў, літоўцаў, жыдоў, датчанаў, славінцаў, падкарпацкіх русінаў, вэнграў і шведаў.

Чычэрэн у Бэрліне.

Чычэрэн, як пішучы нямецкія газеты, яшчэ сядзіць у Бэрліне, чакаючы, відаць, канца канфэрэнцыі ў Лёкарно.

Абгаварыўшы яе вынікі з Штрэзманам, ён мае на месяц паехаць на курорт паляччыца, а пасьля йзноў заехаць у Бэрлін, бо, зразумела, можа ўжо будучы якія рэзультаты Заходняга пакту...

Новы ваенны дагавор паміж Кітаем і ССРР.

У Маскве падпісаны ваенны дагавор між прадстаўніком кітайскага ўраду ў Кантоне генар. Фін-Пінгам і дэлегатам ССРР Фрунзэ—аб учасьці радавых вайсковых адзінак у апэрацыях кітайскай кантонскай арміі.

З Масквы ген. Фін-Пінг паехаў у Бэрлін...

Грамадзянская вайна ў Кітаі.

Паміж кантонскім урадам і войскам процібольшавіцкага генарала Чэн-Шы-ун-Міна ў некалькіх мясцох завязаўся бой. У Кантон што-дня

Цяпер гэты праект, прайшоўшы йзноў праз соймавую камісію, пойдзе йзноў на пленум Сойму, дзе й вырашыцца лёс усяго закону. І вось, вельмі цікава, што, паводле Канстытуцыі, цяпер, пры паўторным разглядзе вярнуўшага з Сэнату папраўленага праекту, Сойм мае значна менш правоў, як пры першым галасаваньні. Справа ў тым, што для таго, каб адкінуць папраўку Сэнату, трэба пры галасаваньні ня звычайная большасьць галасоў, але—павялічаная. Напрыклад, на 400 галасуючых паслоў толькі няменш, як 220 галасамі, можна адкінуць сэнатскую папраўку. Гэта-ж значыць наадварот—калі больш як 180 паслоў пададуць голас за папраўку санату, дык адкінуць яе ўжо немагчыма (пры гэтым прымаем, што больш як 400 паслоў з агульнага ліку 444 на паседжаньні Сойму ня бывае ніколі).

Мы ведаем, што большасьць „палепшаючых“ закон паправак правялі ў Сэнате тры правыя партыі; дык, калі дапусьціць, што яны і ў Сойме будуць дзеяць супольна, тады за сэнатскую папраўку пададуць галасы 170 паслоў. А калі да гэтага ядра далучыцца хаця малы клуб з 10 паслоў, тады ўжо папраўкі сэнату ня могуць быць адкінуты.

Але можа стацца, што проці сэнатскай папраўкі выскажацца звычайная большасьць Сойму, не кваліфікаваная; тады адпадае не папраўка, але—увесь законапраект, і трэба пачаць яго разгляд ад пачатку ў Сойме, як новы.

З усяго гэтага можна быць пэўным, што лёс „зямельнай рэформы“ ў Сойме вырашыць згары спецыяльная ўмова, ці „пакт“ тых самых „Хіены“ і „Пяста“, якія быццам трохі пасварыліся якраз за абшарніцкую зямлю ў апошнія часы.

Вінкам гэтай умовы і будзе ў першую чаргу — прыняцьце ўсіх важнейшых паправак Сэнату, значна пагаршаючых — коштам польскага, а перад усім няпольскага сялянства — соймавую рэдакцыю закона. А далей—хто-ж ведае: можа ад гэтага спецыяльна зямельнага „пакту“ пачнецца і больш „грубы“ флірт Хіены з Пястам, які — у выніку стануўшага на чаргу дня ўрадавага крызісу—верне ў Польшчы „шчаслівя“ часы ўраду „Хіена-Пяста“. Памажы-ж, Божа.

Спадзявацца на тое, што абшарнікам, якія наагул трохі пасварыліся з андэцый, удацца сабраць у Сойме галасы дзеля звычайнай большасьці, каб адкінуць увесь зямельны закон, да чаго імінецца й тактына беларусаў і украінцаў, да якіх цяпер мо' далучацца і жыды,—як нам выдаецца, ня можа. Ня толькі „Пяст“, але, калі трэба будзе, дык пэўнась будучы — „з дзяржаўных паглядаў“ — ратаваць урадавы закон, дый „мімаволі“ і—сэнатска да яго папраўкі.

прыбываюць раненыя. Кантонская ўлада паслала падмогу свайму войску.

Японія пагражае акупацыяй Манчжурый

У сувязі з вытварыўшымся палітычным палажэньнем у паўночнай Манчжурый Чан-Со-Лін баяцца, што, у прыпадку паражэньня яго арміі ген. Фэнгам, чырвоная армія можа заняць усходня-кітайскую чыгунку.

Запытаная аб гэтым японская ўлада паведаміла, што, калі-б гэтак сталася, яна займець паўночную Манчжурый.

Ваенная ўмова паміж Афганістанам і ССРР.

Паміж ССРР і афганістанскім урадам пачаліся перагаворы аб ваеннай умове. ССРР гарантуе цяперашнія граніцы Афганістану і абяцае ваенную падмогу ў прыпадку вайны. Афганістанскія афіцэры маюць вучыцца ў генаральным штабе ССРР. Гэтым Радэ хочучь замацаваць сваю палітычную пазіцыю на Блізкім Усходзе.

Камуністычная забастоўка ў Францыі.

Спроба камуністаў выклікаць генаральную забастоўку ў Парыжы й правінцыі не ўдалася. Найбольшы лік бастуючых у дэп. Гар і Люар. У прадмесці Парыжу дайшло да сутычак з паліцыяй. 4 паліцыянты ранены, і забіты. На адным мітынгу кам. дэп. Дорно быў моцна пабіты й адвезены ў паліцыю. Дэп. Дорно й Кашэн прыгавораны на 13 мес. вострагу і 3.000 фр. штрафу за заклік да забастоўкі.

Працэс аб забойства пасла Маттэотці.

У Рыме пачаўся, пасьля доўгага адкладу, сэнсацыйны працэс аб забойства сацыялістычнага пасла Маттэотці, углянаванае і выкананае пры найбліжэйшым учасьці вярхоў партыі і ўраду фашыстаў, а нават самага павадыра і прэм'ера Мусоліні, якому асабіста дакладывалі аб „ходзе справы“ ня толькі найвышэйшыя ўрадоўны міністэрства ўнутраных спраў, але і сам кат-забойца...

Трэба думаць, што значна павялічаны ў апошнія дні тэрор фашыстаўскага рэжыму мае на мэце, паміж іншым, і зрабіць адпаведны надзік на суд, грамадзянства і прэсу,—каб „добра“ трымаліся ў часе забойчага для фашыстаў працэсу...

Паўстаньне ў Сірый.

Паўстанчы рух проці французскай улады ў Сірый пашыраецца. У Дамаску адбылася вялікая дэманстрацыя проці Францыі, у часе якой з французскіх урадавых гмаху зрывалі французскія сьцягі. Пры сутычках забіты 9 паліцыянтаў. Пры нападзе на места Гаму паўстанцы спалілі ўсе ўрадавыя гмахі французцаў, усе банкі й склады эўрапейскіх купцоў і шмат прыватных дамоў эўрапейцаў.

Спыненне ваенных апэрацыяў у Марокко.

З прычыны наступлення перыяду дажджоў ваенныя апэрацыі ў Марокко будуць тымчасова прыпынены.

Лойд-Джордж — высокім камісарам у Ягіпце.

Англііскі кароль падпісаў дэкрэт, якім зрабіў Лойд-Джорджа баронам і назначыў яго Высокім Камісарам англійскага ўраду ў Ягіпце...

Гэты новы барон праз увесь час слухна лаяў Польшчу за яе „звяржню палітыку“ на „Крэсах“. — Паглядзім, што ён будзе сам рабіць на англійскіх „крэсах“ у Ягіпце?

ХРОНІКА.

☛ **Судовыя справы.** 29 кастрычніка г. г. мае разглядацца ў Апеляцыйным Судзе ў Вільні справа 9 чалавек беларусаў з Стаўпецкага павету, засуджаных у Стоўпцах 10.ІІ. 25 г. выяздной сесіяй Наваградзкага Акружнага Суда. 3 — на кару смерці і 6 на вечную катаргу за ўчасце нібы ў бандытызме. Засуджана 6 жыхароў м. Стоўпцы: Уладзімер Грамыка, Іван Клімовіч, Мікалай Пракаповіч, Іван Ключка, Мікалай Жмака і Тодар Піліновіч і 3 з вёскі Кучкуны з-пад Стоўпцаў.

Абаронцамі маюць выступаць у Апеляцыйным Судзе адвакат Родзевіч з Вільні і, магчыма, адв. Бабянскі з Варшавы.

☛ **Чырвын і „труцізна бальшавізму“.** У тых днях, як Варшава фліртавала з Чырвыным, Мейскакі кініематогграф kulturalno-oświatowy ў Вільні паказваў фільм „Труцізна бальшавізму“, дзе паміж іншымі страшэннымі праявамі бальшавіцкага заразы і зьверстваў дэманстравалася, як чырвоная армія закопавалі жывым палоннага польскага афіцэра...

☛ **Зьезд старавераў.** 15-га кастрычніка ў Вільні пачалася праца зьезда старавераў усёй Польшчы.

Вітаем з шчырымі жаданьнямі паспеху ў працы гэты першы зьезд стараабрадцаў — пераважна сялян нашага краю, каторыя, як і нашыя беларусы, вядуць працоўнае жыццё хлебараба.

Паміж іншым, напамінаем правадырам краёвых стараабрадцаў аб тым, што дагэтуль яшчэ ня высветлена і не пададзена да агульнага ведама нячужана агідная справа нейкага „капітана Лазарэва“, які — ад імя ўсіх краёвых стараабрадцаў — выступае, як іх паўнамоцнік, у часе выбарнай кампаніі, зьнісўся з Беларускага Цэнтральнага Выбарнага Камітэтам і г. д. — а ўрэшце аказаўся агентам дэфэнзывы, што афіцыйна сьцьверджана ў часе працы 45 беларусаў у Бела-стоку шэфам мясцовага ІІ Аддзелу кап. Ярэцім. Справа гэтая ня можа ня цікавіць зьезд стараабрадцаў, бо ахвяраванае Бел. Цэнтр. Выб. Камітэтам іх кандыдату зусім паўнае трывае мейсца ў кандыдацкім сьпіску ў Сьвянцянскім акрузе страчана толькі і выключна дзякуючы крывадушарні і ашуканска-праступнай дзейнасьці „капітана Лазарэва“.

☛ **Безработцы ў Віленшчыне.** 12./X у гмаху віленскага ваяводзкага ўраду адбылася канфэрэнцыя мясцовае ўлады з прадстаўнікамі работніцкіх арганізацыяў у справе барацьбы з безработцам. Канфэрэнцыя сьцьвердзіла існаваньне 3.000 зарэгістраваных дагэтуль безработных, з якіх толькі 223 атрымліваюць урадавыя запамогі. Безработцы ўсё расьце, набліжаецца зіма, дык трэба прыняць меры проці яе. Пастаноўлена прасіць урад аб асыгнаваньні грошаў на дапамогі, разьлічаныя на 8.000 асоб, і адкрыцьці крыдыты ў ліку 300.000 злотых на далейшыя публічныя работы ў Віленшчыне.

☛ **Што гэта за „праца“?** У газэце „Slowo“ надрукована записка, што для сяброў саюза „Dowboczułow“, былых учасьнікаў вайсковага атраду ген. Довбора-Мусьніцкага, што ўславіўся крывавамі расправамі з беларускімі сялянамі ў Меншчыне) ёсьць каля 20 пасад. Прымуць тых, што ўмеюць абхадзіцца з канём (найлепш кавалерыстаў); пажадана, каб былі нежанатыя. Для 6. вахмістраў і сяржантаў месячная пэнсія 200 зл., для падфіцэраў — 150 і для жаўнераў — 125. Апрача пэнсіі, даецца кватэра, апал, сьвятло, конь з сядлом, нажух, боты, шапка, аружжа і пояс. Варочаюцца кошта падарожы.

Хто і дзеля чаго вярбуе гэту аружную дружыну? У цяперашні няпэўны час гэткае ўваружэньне абшарнікаў (бо, судзячы па „Slowo“, гэта робяць яны) дае повед дзеля розных дагадак...

☛ **Урадовец-зладзей.** У Сьвянцянках урадавы інжэнер Станіслаў Недзялковскі, родны брат вядомага пэпэсаўскага дэпутата Недзялковскага (што пагражаў „паразумецца з беларускім народам праз галовы яго паслоў“ — з Валэйшамі і Павлюкевічамі), — пакраў вялізарныя сумы грошы, празначаныя на будаваньне дарог, і разам з жонкай уцёк у Літву. Літоўскім уладам інж. Недзялковскі заявіў, быццам уцёк з Польшчы дзеля „палітычных“ прычын. Пры ім аказалася 900 даляраў.

Пасьля выкрыцьця вялізарнага зладзейства інж. Недзялковскага польскія ўлады зьвярнуліся да літоўскіх з дамагаьнем выдаць зладзея. Недзялковскі ў найбліжэйшыя дні мае быць верне ў Польшчу.

Прабужэньне Віцебшчыны.

Беларуская прэса розных кірункаў ужо ня раз адзначала адну вялікую нястачу ў нашым нацыянальным жыцці ў межах Заходняе Беларусі.

Нястача гэтая — адсутнасьць моцных беларускіх згуртаваньняў у заходня-беларускіх местах, сыстэматычна залічаных некалі маскоўскім чынавенствам, а цяпер польскім, ды ў большасьці заселеных жыдоўскім тарговым элемэнтам.

Усё-ж такі за апошнія часы ў местах Заходняе Беларусі выяўляецца даволі значны ўрост і элемэнт сьвядома беларускага. Гэта — вынік пашырэння беларускага нацыянальнага, палітычнага і сацыяльнага руху сярод работніцкіх масаў нашых мест.

Працэс павароту да беларушчыны работніцкіх масаў, якія зьяўляюцца ў нас пераважна здэнацыяналізаванымі выхаджанцамі з беларускае вёскі, зусім натуральна ў яшчэ вялікай меры выяўляецца ў Усходняй Беларусі — у сувязі з тэй новай роляй, якую там — на Усходзе — ад рэвалюцыі 1917 году пачалі іграць працоўныя наагул, як пануючая кляса.

Аб беларускасьці Менску, як цэнтру беларускае дзяржаўна-творчае працы, няма што і гаварыць: адначасна з заняпадам беларускае творчае працы ў Вільні Менск мусіў заняць першае і кіраўнічае мейсца ў беларускім жыцці. Але, апрача Менску, Усходняе Беларусь мае цэлы рад вялікіх — некалі губэрскіх мест, ад якоў беларускіх, толькі зьверху афарбаваных пад маскоўшчыну. Афарбоўка гэтая, ведама, не дайшла да народнае густы і абыймала толькі мяшчанскую і чыноўніцкую інтэлігенцыю, якая, прысвойшы сабе мову і вонкавыя адзнакі — маскоўскія, усё-ж такі памятала і аб сваім беларускім паходжаньні. Сярод гэтых інтэлігенціі сустрэкаліся і ў даваенныя часы такія імёны, як нябожчык Сапуноў, каторы, хоць крэпка дзяржаўся за маскоўскую мову і лічыў беларусаў неаддзялімай часткай „аднаго рускаго народа“, усё-ж ня звычайна ўзабагаціў сваімі працамі аб Віцебшчыне беларускую навуку.

Маючы бясспрэчны беларускія традыцыі ад найдаўнейшых часоў, віцебляне вельмі горача захапіліся беларускім адраджэньскім рухам і ў Усходняй Беларусі пачынаюць сваёй культурнай працай рабіць канкурэнцыю Менску, дзе, як у сталічным месцы, палітыка далёка выперадзіла рух чыста нацыянальнага.

У Віцебску ёсьць два асяродкі, у якіх гуртуюцца беларускія культурныя сілы: гэта — Віцебскае Акруговае Таварыства Краязнаўства і філія „Маладняка“. Пасколькі апошняе мае свая мэта і разьвіцьцё паззі і мастацтва наагул, пастольку краязнаўчае таварыства ахоплівае досьледы над самымі рознароднымі галінамі жыцця Віцебшчыны, аб чым сьведчаць перад усім багатыя матэрыялы адбытага ў красавіку с. г. краязнаўчага зьезду.

Віцебская філія „Маладняка“ гуртуе пераважна больш актыўную моладзь — слухачоў Белпэдтэхнікуму, Мастацкага Тэхнікуму і іншых культурнікаў м. Віцебска, налічваючы 30 актыўных сяброў. Пры філіі — секцыя мастацтва, у якой актыўна працуюць 12 здольных маладых мастакоў, якія паміж іншым сьветлім летам наладзілі дзьве

экспэдыцыі па Віцебшчыне, прайшоўшыя 700 вёрст і прынесшыя 5 альбомаў цікавых зарысавак беларускага арнамэнту, адзежы, краевідаў і інш. Нядаўна віцебляне прымалі з Менску дарагіх гасцей: М. Чарота, У. Дубоўку, А. Вольнага, ды Зьмітрака Бядулю. Крыху раней у Лужасьнянскай сельска-гаспадарчай школе (у 10 вярстох ад Віцебска) віцебскі „Маладняк“ наладзіў сьвяткаваньне 20-гадовага юбілею Янкі Купалы, на якім быў і сам юбіляр.

Рэзультатам працы Віцебскага Акруговага Т-ва Краязнаўства зьяўляецца паміж іншым атрыманьне намі гэтымі днямі з пошты даволі паважны том (звыш 200 стр.) непэрыядычнага аргану Т-ва пад назовам „Віцебшчына“. Зборнік, выданы пад рэдакцыяй М. Каспяровіча, абыймае самыя рознародныя галіны краязнаўства.

Пачынаецца зборнік пасьмертным творам А. Сапунова: Кароткі нарыс гісторыі Віцебска, — напісаным у духу шчырае любві да Вацькаўшчыны і свайго многапакуннага народу. Далей А. Сурпінскі піша аб матыльняй каля вёскі Лятох, пад Віцебскам, І. Гаўрыс — аб беларускім мастацтве, М. Шчакацін друкую матэрыялы да гісторыі беларускага малярства XVIII ст., М. Каспяровіч гавора аб віцебскай архітэктуры ў гістарычнай перспектыве і аб народным арнамэнтзе, У. Краснянскі — аб музэйных помніках старадаўніх віцебскіх рамесніцкіх арганізацыяў, праф. Врэжжэ піша аб архівах і архіўнай працы ў Віцебшчыне. І. Фурман — аб беларускай крапаніне, а М. Багародзкі друкую ўспамін аб А. Сапунове і яго працах. Гэтым і заканчваецца першы аддзел зборніку.

Другі, трэці і пяты аддзелы ахвяраваны прыродзе Віцебшчыны, ды зьяўляюць рад цікавых анкет. Чацьверты аддзел абыймае бібліяграфію Віцебшчыны, апрацаваную Каспяровічам і Багародзкім, ды Кнігу прывілеяў м. Віцебска ў апрацоўцы Краснянскага. Урэшце шосты і апошні аддзел дае статут Т-ва і паведамленьні аб краязнаўчай працы ў Віцебшчыне.

Зьмешчаныя ў зборніку працы маюць пераважна канспектны характар, прадстаўляюць большай часткай толькі спробы падыйсьці да вельмі цікавых тэм, якія ждучь — не даждучца паважнае і сыстэматычнае распрацоўкі. Але з іх найлепш відаць, як паважна і шчыра ўзяліся віцебляне за работу, каб пазнаць самым свой край і раскрыць усім вочы на тое, чаго другія дагэтуль ня бачылі, ці мо' не хацелі бачыць. І ўжо ў гэтым вялікая заслуга нашых віцебскіх культурных працаўнікоў.

Калі да ўсяго гэтага дадамо, што ў Віцебску існуюць: Аддзяленьне Беларускага Дзяржаўнага Музею, багаты архіў (як Аддзяленьне Беларускага Цэнтрархіву), Беларускі Мастацкі Тэхнікум, Белар. Пэдагагічны Тэхнікум і г. д., дык абраз беларускае культурнае працы ў Віцебшчыне — паміма арганізацыі беларускіх народных школ — будзе даволі поўны.

А трэба адзначыць, што беларуская праца тут да пашырэння межаў Радавае Беларусі і на Віцебшчыну была ў поўным загоне. Толькі цяпер патугі невялічкае жмені шчырых беларусаў сустрэлі спогад і дзяржаўнае падтрыманьне.

А. П. С.

3 жыцьця Горадні.

Безработцы.

З дзяржаўнага фонду безработных выплачана за жнівень месяц у суме 1735 зл., а ў верасьні — 5311 зл. 74 гр. У жнівень было зарэгістравана ў урадзе пасярэдніцтва працы 329 чал., а к 1 верасьню 454 чал., ня прыймаючы пад увагу, што большасьць безработных не зарэгістравана.

Альфа.

Хоць на вуліцу.

Дырэктар тытунёвай фабрыкі абвясціў усім рабочым, што хто да 5 кастрычніка с. г. ня будзе мець пашпарту, той будзе зьвольнены. Але ж трэ падчыркнуць, што ў атрыманьні пашпарту староства горадзеньскі ставіць сам перашкоды і ня рупіцца аб выдачы іх, ды навет цяперака спыніў выдачу для рабочых „часовага пасьведчаньня“, што выдаваў раней, да выдачы пашпарту.

„Перастараліся“!

Уначы з 26 на 27 верасьня с. г. быў зроблены вобшык у Паддубіка Валадзімера і Прусака Сьцяпана на Збазовай вул. д. 13.

Зьявілася конная і пешая паліцыя на чале з камісарам ІІ камісарыяту ў ліку 22 паліцэйскіх. Шукалі камун. літэратуру, але нічога не знайшлі.

Калі быў скончаны вобшык у Паддубіка, і камісар напісаў пратакол у прысутнасьці сьведкаў, што нічога не знайшлі, дык раптам прыходзіць шподоўнік ІІІ камісарыяту з кухні і кажа, што на сталі ў кухні ляжыць камун. літэратура. Камісар ураз-жа закрычаў: што гэта ёсьць, калі ён сам шукаў усюды і не знайшоў, а тут раптам аказалася літэратура на сталі?! — Паддубік заявіў, што гэта работа паліцыі, і дамагаецца расьследаваньня гэнай справы.

Пад зямлёй.

21 верасьня ў 4 гадз. 30 мін. на Фарштаце пры капаньні зямлі для каналізацыі дзяржаўнай

тытунёвай фабрыкі заваліла зямлёю рабочага Падэюка, які прабыў пад зямлёю 8 мінут. Ледзьве ўдалося адкапаць яго жывога, але-ж быў зусім аслаблены.

Работамі гэтымі кіруе інжэнер Кенік, які прыняў Падэюка да працы канцэлярскай, а болей нічога.

Карэспандэнцыі.

Гінем ад падаткаў.

(Радашкоўская гміна, Вялейскага павету).

Стогнам стогнуць нашыя вёскі ад падаткавага цагару. Заработкаў на старане няма, прадаць няма чаго, а калі чалавек, адрываючы што-небудзь з корму для сваёй жывёлы або ад сваёй сям'і ўздумае прадаць, дык і тое прыходзіцца зьбіваць за безцэн. Ярына ўдалася дрэнна, авес падгніў і парос у снапох, бульба на нізкіх майдых напалову пагінула. А калі на вышэйшых майдых і ня згніла, дык усё-ж такая цана стаіць на яе, што трэба прадаць увесь ураджай бульбы, каб заплаціць усе падаткі. Бо ў Радашкавічах за пуд бульбы плацяць толькі 70 грош. у той час, як у Вільні за пуд плацяць па 1 зл. 50 грош. Давязьці-ж у Вільню тое, што прымушаны зьбіць наш чалавек, немагчыма, бо надта далёка; на конях немагчыма, а па чыгуны нафта дорага: правоз бульбы ды білет не аплацяцца. Бывала ўвесь збыт наш адбываўся ў Менску, які толькі ў 35 вярстох ад Радашкавіч, заўсёды нашыя людзі езьдзілі туды на сваіх конях, вазілі дровы ці бульбу або хлеб, а то навімаліся ў хурманкі, а цяпер граніца адрэзала ад нас гэтае места збыту і Радашкоўская воласьць апынулася ў цяжкім становішчы.

А тут ад падаткаў прост жыцьця няма. Плаціць няма з чаго, за ня сплату падаткаў у тэрмін налічваюцца працэнты, якія яшчэ больш павялічваюць падаткі; апісваюць жывёлу, дабро, прада-

юць дамовныя рэчы. Плацім увесь час дарожны падатак, а саміх нас воласьць ганяе на папраўку дарог. Ня выкапаеш у тэрмін прызначаны табе абпал дарогі канавы, дык плаці штраф; а за папраўку дарог ніхто-ж нам ня плаціць, хоць і капаем гэтыя канавы найбольш на панскай зямлі, бо на сваіх шнурках даўно ўжо змушаны мы былі паправіць і дарогі, і масты. І дзе дзяюцца грошы, зьбіраныя з нас, як дарожны падатак, мя ня ведаем.

Мусіць, ані воднай воласьці ўва ўсей Заходняй Беларусі так ня дзяка, як нашай Радашкоўскай, прыгранічнай. Большая палавіна вёсак нашай воласьці і пры гэтым вёсак багацейшых, бо ў іх лепшая зямля, апынулася на той бок граніцы. Мы-ж, пазасталыя і бяднейшыя вёскі, сваімі слабымі сіламі прымушаны ўтрымліваць іх за гміну. А ўтрыманьне гэтае нам не пасілах зусім. Уперад да вайны ўся воласьць плаціла толькі на старшынню, на пісара (які ад сябе ўжо наймаў памочніка) і на стоража. Толькі гэтых трох асоб мы і трымалі ў воласьці. Ну яшчэ старасты нейкую драбязу даставалі. А цяпер мы, трэцяя частка ўсей былой воласьці, павінны аплачваць і войта, і пісара, і яшчэ двух сакрэтараў, ну ды і стоража. Войт і пісар бяруць па 300 зл. на месяц, а сакрэтараў—па 200 зл. Гэта — 12.000 зл. у год толькі на іх чатырох, а тут яшчэ трэба плаціць і заступніку войта, (80 зл.) ды 7 солтысам па 20 злотых на месяц. Ніяк ня можам мы ўтрымаць гэтулькі начальства валацнаго. Прасілі мы далучыць нашыя вёскі да Краснасельскай гміны, ды ніяк нешта не ўдаецца.

Ды каб-жа толькі гэны гміны падатак. А трэба-ж заплаціць падатак і за зямлю і за жыўлу, і дзяржаўны падатак, і сэйміковы павятовы, а тут яшчэ спаганяюць страхоўку, велічыню якой устанаўляюць таксама зусім бяз нашай згоды. Ну, проста жыцьця няма! Гінем мы, не дадаем самі, марнее худоба. Няма ніякага ратунку, ну хоць лажыся ды памірай.

Тое самае творыцца і ў суседняй прыгранічнай Хаценчыцкай воласьці.

Прасім рэдакцыю „Жыцьця Беларуса“ напісаць, ці зьменьшацца калі-небудзь гэтыя падаткі? Згалеўшы ад падаткаў.

Нашыя парадкі.

(Лідзкі пав., в. Ганчары).

Бяруць з нас падаткі і канца ім няма—гэта ўжо ўсюды ў нас гэтак. Але ў нас, у Ганчарскай гм., дык на гэтыя падаткі гміны пісарчук яшчэ накладвае па 7—8 проц. І куды яны йдуць—гэтыя працэнты?

Або вась, прышле паперу на падаткі й напіша: плаціць падаткі за тую зямлю, якой сяляне й ня маюць,—напіша зямлі далёка болей, чым вёска яе мае. Вось, дык парадкі! Не даюць зямлі, ды і кажуць плаціць яшчэ за тую, якой няма (а яна ў паню, — значыць, плаці падаткі за панскую зямлю).

Вось, людцы, да чаго дажыліся! Вось, якія нашыя самаўрады

І калі будзе лепей?

Селянін.

„Насіцелі культуры“.

(Ад наш. карэсп. з Баранавіч).

З нейкага часу ў доме тутэйшага грамадзяніна Сьліжукі ў Баранавічах пасяліўся нейкі інвалід з Польшчы па прозьвішчу Мастовіч, які мае на рынку краму з гарэлкай. Ня кажучы аб іншым, жонку сваю гэты панок калаціў так, як гэта да твару „культурнаму“ чалавеку, а разам з тым прыглядаўся і да дачкі гаспадара дому, з каторай, аднак, ніяк ня мог здружыцца, за што надта злаваўся на яе бацьку і матку.

У восені-ж сьлетняга году завёў сабе 50 кур, каторых пускаў на гарод гаспадара дому і кватэранта Антановіча. На просьбы і пратэсты пан Мастовіч адказваў, што наб'е морду ім, калі што будзе мець проціў яго кур, а аднаго дня ў месяцы чэрвені заявіў сваёй жонцы, што выяжджае ў Гіндэвічы, каб застраліць Сьліжукі, каторы там часова знаходзіўся.

Сьліжук аб гэтым быў папярэджаны, і дзеля гэтага забойства не ўдалося. Але аб гэтым факце замельдавалі ў тутэйшы камісарыят паліцыі, дзе пан камісар даў гэтку раду жонцы Сьліжукі: „Калі што фактычна здарыцца, то зьвярніцеся да пастарунку ў м. Мыш“. Пасьля гэтага ізноў выйшла спрэчка паміж панам Мастовічам і Сьліжукі на грунце кватэрнае платы, бо першы жадаў прыняць плату за месяц у суме 9 злотых, а апошні прасіў каля 50, у рэзультате чаго Мастовіч пагражаў заарыштаваць яго, да чаго, разумеюцца, не дайшло.

Аднак, 17 верасня с. г. гутарка аб плаце ізноў узнялася, вынікам чаго было тое, што Мастовіч даў у твар Сьліжукі, на што апошні не рэагаваў, бо прысутны тут каваль адвёў Сьліжукі да яго кватэры, скуль ён ужо выйшаў у места толькі раніцай на другі дзень, бо Мастовіч з рэвалюцэрам у руках да адзінацатай гадзіны ночы хадзіў навакол дому, каб яго застраліць... А калі Сьліжук вярнуўся а 2 гадз. дня з гораду, Мастовіч, прыстрэліваўшыся каля чыгункавага магазіну, чатырма кулямі палажыў яго на месцы, пасьля чаго стаў біцца галавой аб скрынкі, каб мець сыяды на галаве, што нібы яго пабіў Сьліжук, а ўканды заявіў, што „dabitem bolszewika“, ды што праз 2 месяцы будзе звольнены...

Забойца мае жонку і 2 дзяцей, а забіты пачінуў жонку і 9 дзяцей!

Але „прымер заразіцеля“, як кажуць расейцы. Праз колькі дзён пасьля выпадку Мастовіч—Сьліжук, іншы ізноў „насіцель культуры“—з Галіцыі Гольбэрг, які мае тут каўбасную фабрыку, калі да яго зьвярнуўся тутэйшы гандляр гр. Г.—о, што жыве ў зямлянцы з 7 дзяцьмі, з просьбай вярнуць доўг у суме 160 зл., дык замест грошаў ён даў апошняму чатыры аплявухі!.. А калі той аднак на гэта не рэагаваў, дык, чуючы сваю „культурную“ сілу, Гольбэрг ухапіў рэвалюцэр і хацеў яго застраліць, але майстар Гольбэрга выкруціў яму з рук рэвалюцэр, дзякуючы чаму цяперашня ня здарылася...

— Што на гэта, скажаце?

Сваян.

Вось гэтага зусім не спадзяваліся!

(в. В. Жухавічы, Нясьвіжскага пав.).

Праз увесь час, як толькі пачалі выходзіць языковыя законы аб ператварэньні польскіх школ на беларускія, вёска наша, з выключна беларускім насельнем, вельмі старалася, каб мець сваю беларускую школу.

Пісалі прыгавар—гэтага мала; злажылі дэкларацыі на 48 дзяцей (усіх дзяцей у нас больш за 100), але-ж і гэтыя з трудом удалося завершыць у гміне, потым навет сам іх за гміны, няведама па чыму загаду, рабіў сход у школьцы, на якім таксама выявілася жаданьне бацькоў, каб была свая школка беларуская, а памочнік сакратара гміны, п. Гвай (пухам яму зямелька, бо ён утапіўся ўлетку), абяцаў, што пэўна будзе з восені ўжо школа з беларускай выкладовай мовай. Але-ж нічога ня выйшла.

2-га кастрычніка с. г. адзін з бацькоў атрымаў паперу ад павятовага школьна інспектара, у якой выразна, чорным па беламу, ды яшчэ вялікімі літарамі надрукована, што школа ў в. В. Жухавічы будзе, як і была, польская—дзеля таго, што бацькі 26 дзяцей, пасьля падачы дэкларацыі, нібы-то зусім адмовіліся ад сваіх падпісаў на беларускую школу, і што гміна Жухавіцкая, дзе знаходзіцца в. В. Жухавічы, ня мае, навет 25 проц. беларускага насельня...

Цікава, калі гэта і хто пытаўся ў тых бацькоў, якія быццам, адмовіліся ад сваіх падпісаў? Бо ж па атрыманьні гэтае паперы з вялікімі літарамі сабраліся бацькі дый дзівяцца, як цяля на маляваньня вароты, адкуль узлялося ўсё гэта, калі з іх ніхто не адмаўляўся ад свайго подпісу? І няўжо, кажа, мы палякі, што ў нашай вёсцы няма навет 25 проц. беларусаў? Хай засьцянкаўцы, — ну, яны хоць каталікі, а мы-ж усе праваслаўныя. Хіба расейцамі нас залічылі? Хоць-бы жыды былі ў вёсцы, а то й жыда ніводнага няма. Вось, гэта дык дзіва.

Зусім не спадзяваліся гэтага!

Наагул, хутчэй, мусіць, вярблюд пралезе праз вушка іголки, чым мы атрымаем сваю школу!

Тутэйшы.

Для нас зямлі няма!

(в. Жыдомля, Горадзён. пав.).

Ужонд земскі ў Горадні ў красавіку с. г. парцэляваў маёнтак Дзягонскага ля в. Жыдомля і ў кандыдаты на атрыманьне зямлі залічыў паўнамоцнікаў бацькоў, што жадалі беларускае школы ў в. Жыдомлі. — Полудзенья Ул. і Гнідку Ів., як малазямельных. Але супроць гэтага паўстала гмінная ўлада і „Komitet Katolicki“, што прымуціла земскага камісара гэтых кандыдатаў выкрэсьліць.

Да гэтага трэба дадаць, што большая часць зямлі і лепшая аддана вайсковым асаднікам, ды каталіком, а нашаму „chamu“ пожанька за 15 вёрст ад Жыдомлі, дый такая, што ў 5 гадоў адзін раз косіцца!

Жыхары ад такой панскай ласкі адмаўляюцца. „Салавей“.

Беларусы у Латвіі.

Разгром люцынскае гімназіі.

Просьбы і захады бацькоў перад Міністрам Асьветы, а таксама і зварот беларускіх арганізацыяў да самаго Прэзыдэнта Латвіскае Рэспублікі, каб быў адменены загад аб зачыньненні Дзяржаўнае Беларускае гімназіі ў Люцыну, — не далі ніякіх вынікаў.

Гімназія зачынена.

Грошы, якія адпушчаны на гімназію Соймам, пойдучь назад у Дзяржаўную касу.

Наспрабавала Т-ва „Беларуская Хата“ адчыніць у Люцыну прыватную беларускую гімназію, ды Міністэрства Асьветы гэтак зацягнула справу з зацьверджаньнем і дапамогай, што толькі пасьля таго, як ужо пачаліся ў прыватнай гімназіі заняткі, даведаліся беларусы, што на гімназію гэту Міністэрства ня дасць ніводнага сантиму дапамогі (хаця-ж грошы ёсьць, і як ужо гаварылася вялікі астатак ад зачыньнення Люцынскае Дзяржаўнае гімназіі здаецца ў Дзяржаўную Касу).

Калі бацькі і вучні даведліся аб тым, што беларускае гімназіі ўтрымаць у Люцыну ня ўдасца, частка вучняў, змушаная матэрыяльнымі варункамі, а таксама і маласьведомымі бацькамі, паступіла ў Люцынскую латышскую гімназію, частка раз'ехалася па хатам, а трэцяя група, складзеная з больш сьведомых элементаў, паставіла пераехаць у Дзвінск і паступіць у Дзвінскую Беларускаю Дзяржаўную гімназію, адзіную цяпер прака беларускую гімназію ў Латвіі.

У гэтай гімназіі наладзілі бурсу, куды ўсе вучні з Люцыну і зьмясьціліся.

З Радавае Беларусі.

Падрыхтоўна да сусьветнага зьезду беларусазнаўцаў.

Прэзыдыум Інбелкульту, заслухаўшы даклад аб падрыхтоўцы да сусьветнага зьезду беларусазнаўцаў, паставілі ўзмоцніць і прысьпешыць ход работ у гэтай галіне.

Адначасна выбран у склад камісіі па падрыхтоўцы да названага зьезду праф. Краскоўскі.

Новыя працы па мастацтву.

Філія „Маладняка“ ў Віцебску падрыхтавала да друку новыя працы па мастацтву: „Графіка на Беларусі“, „Беларускі арнамент“ і „Жыдоўскі арнамент“, што зьмяшчаюць у сабе вялікі лік табліц з малюнкамі.

З надворнага боку яны будуць ня горшымі за ранейшыя Віцебскія выданьні.

Новыя беларускія газэты.

Апрача штодзённай беларускай газэты „Савецкая Беларусь“, якая выходзіць у Менску і ўжо пераагнула за паўтары тысячы выданых нумароў, ды павялічаная цяпер па разьмеру ўдвая, і расходзіцца ў тысячах экзэмпляраў (ня кажучы аб журналах), у кожнай з 10 акругоў Сав. Беларусі пачынаюць выдавацца новыя беларускія газэты. Паміж іншымі ў Магілёле выходзіць „Магілёўскі Селянін“ і ў Слуцку „Вясковы Будаўнік“.

„Маладняк“—Ф. Скарыне.

Да юбілею Францішка Скарыны Полацкая філія Маладняка выдае зборнік, які цалком будзе прысьвечан юбілею.

Апроч філіі, якая сваімі сіламі запаўняе літаратурны адзел, у выданьні прымае гарачы ўдзел і партыя.

Выйшаў з друку і прадаецца

Беларускі

АДРЫЎНЫ

Календар (1926 г.)

Галоўны склад і кіраўніцтва Беларускай Кнігарні (Вільня Завальная 7).

СЯЛЯНЕ! УВАГА!

Хто хоча з карысьцяй змяніць свой ЛЁН, або КАНОПЛІ з даплатай, або без даплаты, няхай вышле гэты матэр'ял, не баючыся за прапаму да

едынай Сялянскай Тэатральнай „ВАЛАКНО“ Lwów, ul. ZAMARSTYNOWSKA 36 za mostem kolejowym.

У замен за гэта надта хутка атрымае рознага гатунку палатно фабрычнага і ўласнага вырабаў, АБРУСЫ, РУЧНІКІ, НАСЫПЫ, ХУСТНІ ЗІМОВЫЯ, СУКНА і байкавую (бархан.) матэрыю.

Сьпяшайце і напэўна ўгледзіце, што Ваша работа не прападзе дарэмна.

Ня верце другім розным фірмам, якія робяць надта крыклівыя рэкламы.

Жадаючым пробау і цэньнікау, высылаем дарма.

Прымаем агентаў на дагодных варунках.

Для Каапэратываў, Гурткоў Гаспадарскіх і рукадзельных спецыяльна ўмеркаваных ўмовы.